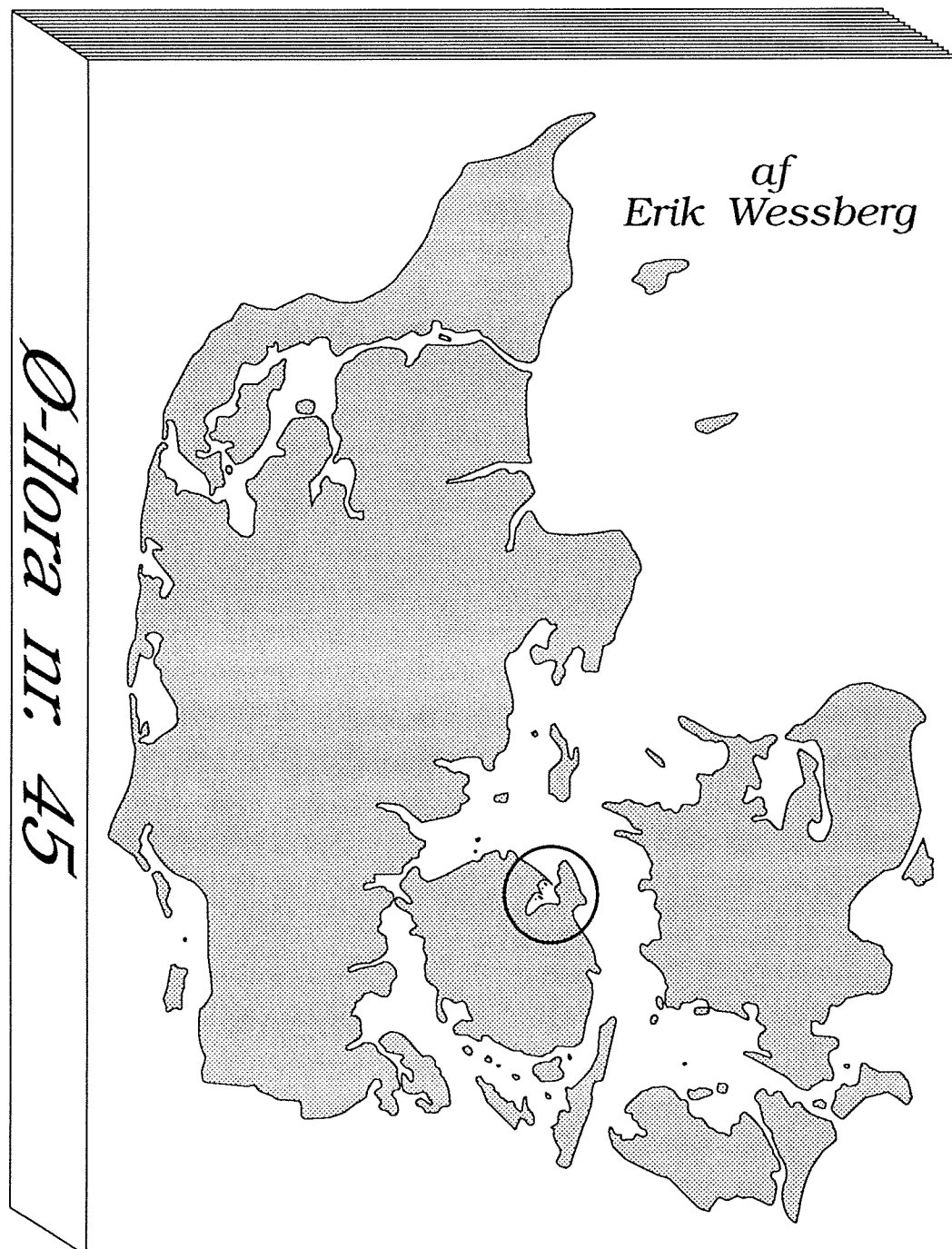
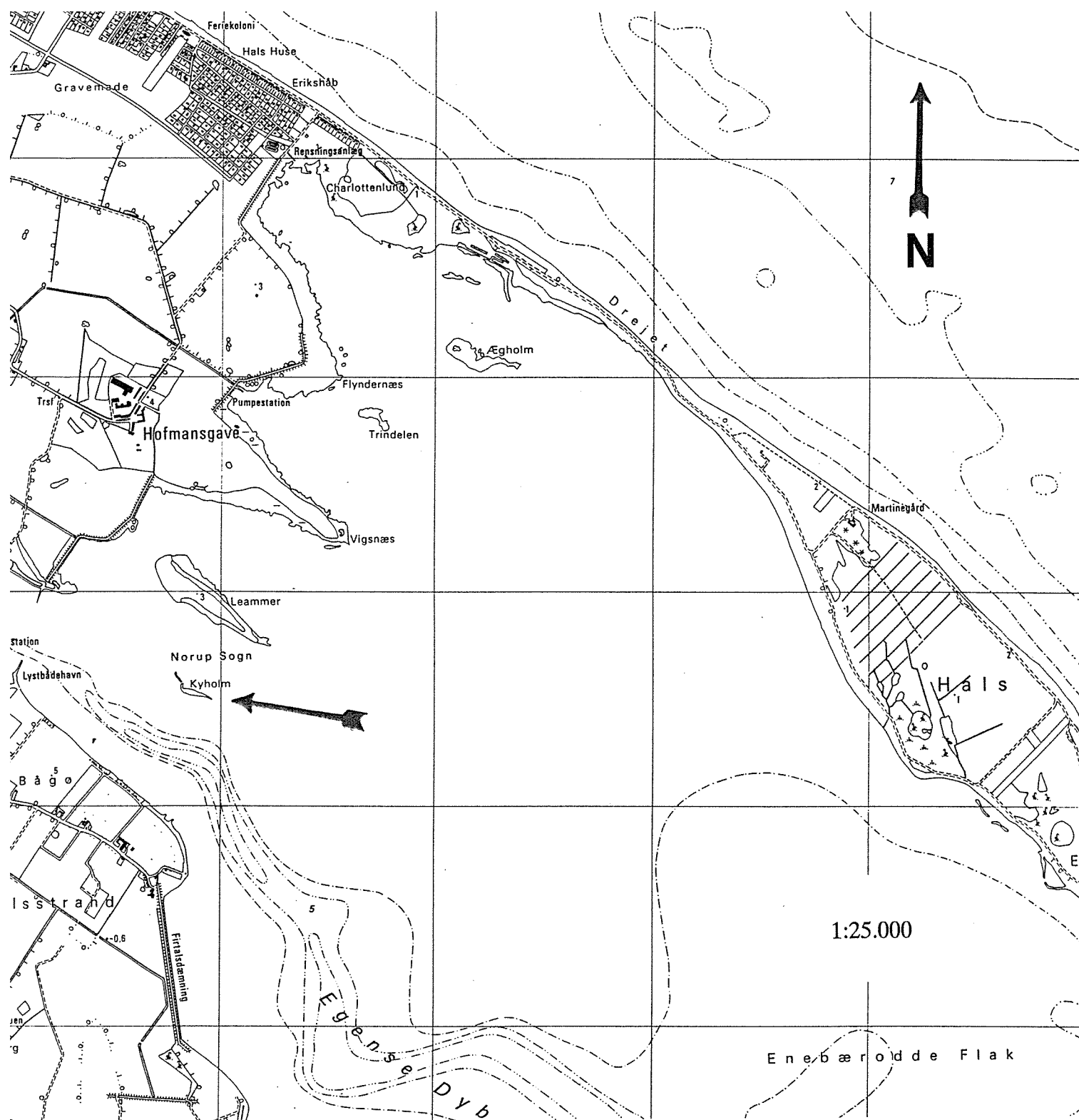


KYHOLM

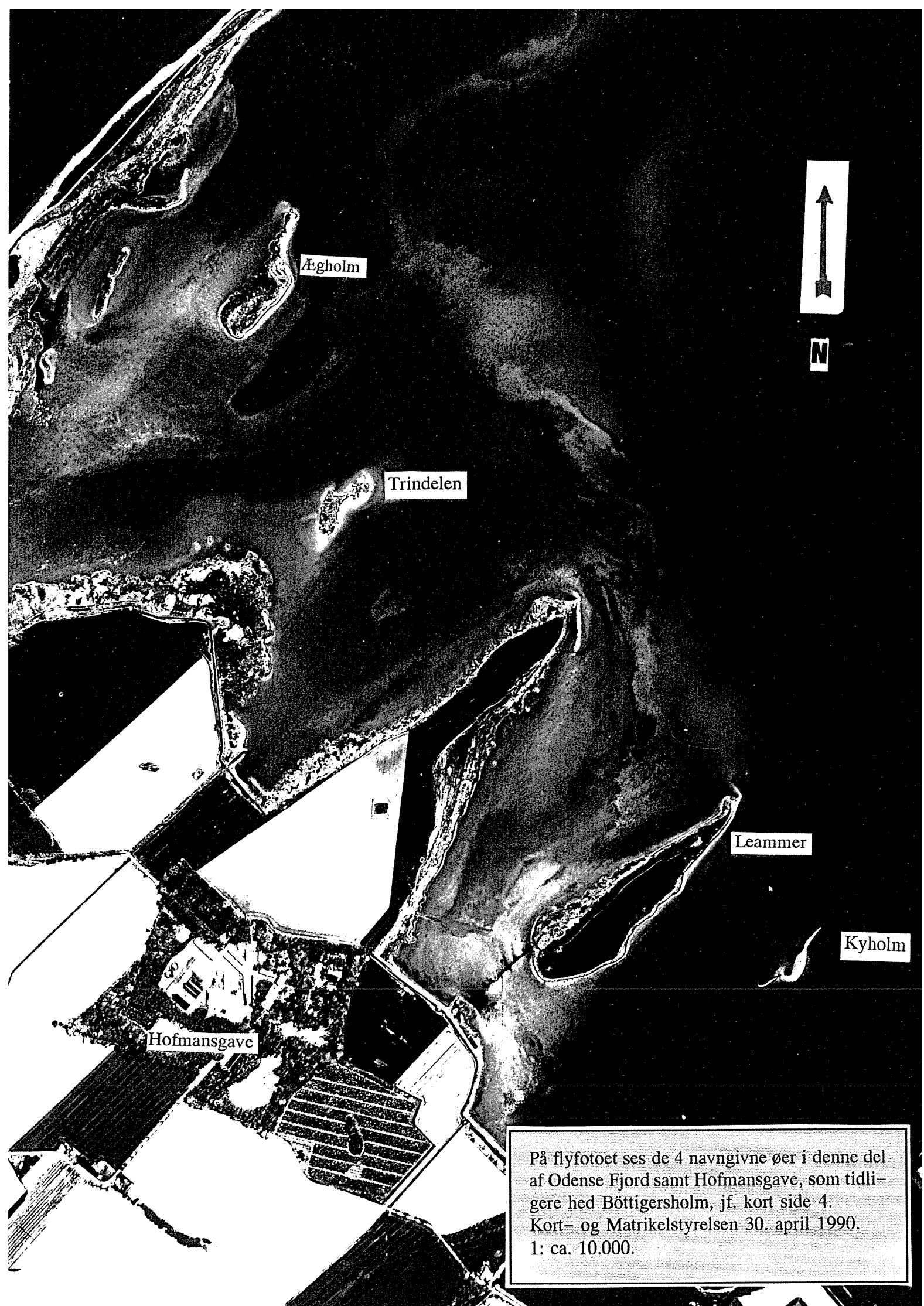
i
Odense Fjord



Randers 1993



Øerne i den nordvestlige del af Odense Fjord ligger godt i læ for de fleste vindretninger. Det er det meget lange drag, der østpå ender i Enebærødden, der læer. Enebærødden er i sommertiden særdeles velbesøgt. Kyholm er, som det også ses, den mindste af de fire øer, der har navn. Nord for Ægholm, helt inde under land ved Drejet, ved Flyndernæs og i vigen i nordvest er der adskillige, ganske små holme.



Ægholm

Trindelen

Leammer

Kyholm

Hofmansgave

På flyfotoet ses de 4 navngivne øer i denne del af Odense Fjord samt Hofmansgave, som tidligere hed Böttigersholm, jf. kort side 4. Kort- og Matrikelstyrelsen 30. april 1990. 1: ca. 10.000.



For Videnskabernes Selskab tegnede C. Wessel store dele af Danmark. På dette kortudsnit fra 1780 ses bl.a. et meget større vandområde end det, der i dag er Odense Fjord. Der er sket en del i løbet af de godt 200 år, der er forløbet. Mange øer – både her og ved Hindsholm – er nu på grund af inddæmning "landfaste". Bygningen af dæmningerne startede for området omkring Hofmansgave (i følge Trap 1956 tidligere Böttigersholm, Roseneje og Qvitzowsholm) i 1756. Denne samt senere inddæmninger bevirkede, at flere hundrede hektar tørlagte jorder nu kunne opdyrkes. Det er naturligvis, set med ø-florøjne, ærgerligt, men Danmark består dog stadigvæk af godt 500 øer samt Jylland.

Indledning

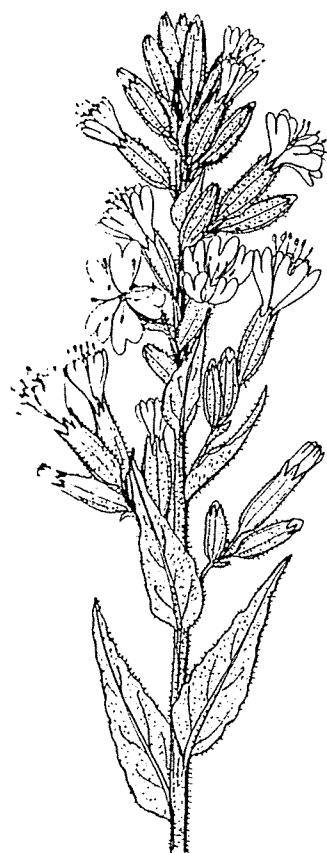
Den mindste og sydligste af de fire, navngivne småøer i farvandet ud for godset Hofmangsgave i den nordvestlige del af Odense Fjord er Kyholm med beskedne ca. 5000 kvadratmeter. Som de andre småøer i vigen ved Hofmangsgave består øens "fundament" af sten, som yderst er overlejret af et tyndt lag muld, medens den centrale del, som ligger ca. 1 meter over den normale højvandslinje, har et tykkere lag. Da aflejring på grund af materiale-vandring i den rolige bugt nok er minimal, er sandsynligheden for, at øens centrale og højereliggende område for en stor dels vedkommende er opbygget af organiske materialer fra døde planter og fugle samt af fugleekskremer, vel relevant. Der var ved alle 3 besøg mængder af sva-

neekskremer. Det er noget, der fylder.

Ved øens vestende findes en stenet, marin krumodde, som er forbundet med et ca. 20 meter langt og 1-2 meter bredt stenrev (se flyfoto), som hist og her over højeste sommerhøjvande niveau er dækket af vegetation. Ved lavvande er Kyholm og revet tilsyneladende ét. Mod nordøst findes en smal retodde, der også rummer vegetation. Med undtagelse af Leammer er der på øerne ud for Hofmangsgave færdselsrestriktioner. I perioden fra 1. april til 15. juli er der adgangsforbud. Kyholm er

Klæbrig Limurt (*Silene viscosa*)

De fleste danske fund af denne meget sjældne og smukke, kontinentale steppeplante er fra kystnære lokaliteter. Som eksempler herpå nævner Pedersen 1959 den fra klit- og digeområdet mellem Hyllekrog og Kramnitze ved Lollands sydkyst, og den fandtes på de tidligere øer ud for Rødby Fjord. Hertil bl.a. på småøer som Oksholm og Eskildsholm i Isefjorden, på Musholm i Store Bælt og på Hjarnø i Horsens Fjord. Fra vort område bl.a. fra den nu inddigede, tidligere ø Romsø og på Fynshoved, hvorfra Hornemann 1821 omtaler den med N. Hofman-Bang som finder i 1806, og den er også nævnt hos bl.a. Lange 1864. De danske fund er de vestligste i Europa, som et udbredelseskort hos Pedersen 1962 tydeligt viser. Klæbrig Limurt findes i vore sensommervarmeste kystegne med spejlvirkning fra havet, og den hører sammen med bl.a. Blå Iris (*Iris spuria*), Farve-Vajd (*Isatis tinctoria*), Svalerod (*Vincetoxicum hirundinaria*) og Asparges (*Asparagus officinalis*) til de sydøstligt udbredte planter, der i Danmark hovedsageligt findes i egne med landets højeste sommer- og specielt sensommertemperatur, mindste nedbør og senest indtrædende frost, jf. kort hos Pedersen 1962: 18-19. Det eneste sted, jeg har set arten, er på Hjarnø (Løjtnant og Wessberg 1981) i Horsens Fjord. Her voksede den i pænt antal i et område, der få år efter vores første ekskursion dertil benyttedes til ulovlig teltslagning. Den blev ikke fundet under vores sidste ekskursion i 1981, og hvis den ikke mere findes på Hjarnø, kan ovennævnte bruges som et godt eksempel på, hvor let en art kan udryddes på en biotop.



desuden omfattet af strandbeskyttelseslinien, den er en del af EF-fuglebeskyttelsesområde nr. 75, en del af naturområde Odense Fjord, og den er derfor et særligt biologisk beskyttelsesområde.

Vegetationen på Kyholm

De lavestliggende dele er strandeng med de gængse arter som Strandgåsefod (*Suaeda maritima*), Strand-Mælde (*Atriplex litorale*), Strand-Asters (*Aster tripolium*), Læge-Kokleare (*Cochlearia officinalis*), Vingefrøet Hindeknæ (*Spergularia media*). Strand-Malurt (*Artemisia maritima*), som især på Ægholm, Trindelen og de små holme under land er en af de mest dominerende arter, er der ikke meget af her. På det smalle, østlige næs findes dog noget. Her er også Harril (*Juncus gerardi*) og Alm. Strandkamille (*Tripleurospermum maritimum* ssp. *salinum*). Stenrevet umiddelbart nordvest for Kyholm har flere steder vegetation, andre steder

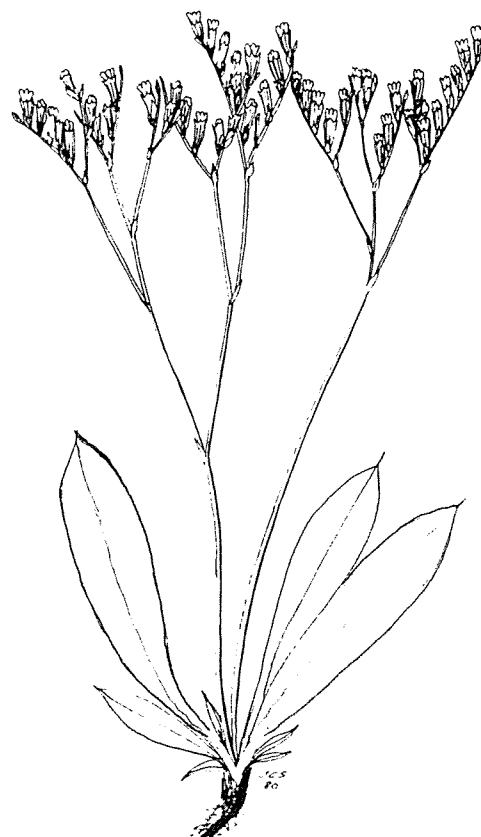
ingen på grund af høj sommerhøjvandsstand. Der er i 1992 set følgende 5 arter her: Strandgåsefod, Strand-Annelgræs (*Puccinellia maritima*), Kødet Hindeknæ (*Spergularia marina*), Sandkryb og Strand-Asters.

I tangopskyllet på "strandoverdrevet" dominerer øen rundt Strand-Mælde. Men den findes også uden for, især omkring de mange svaneekskrementer, og planterne, som her har særligt gunstige næringsmuligheder, er højere og kraftigere end normalt. Af andre arter

Lav Hindebæger (*Limonium humile*)

Denne sjældne plante findes mange steder i Odense Fjord-området. Den er som omtalt i Leammer ø-floraen (Wessberg 1993) fundet på alle øerne, der ligger i den nordvestlige del af Odense Fjord samt på de fleste af de små holme. Det ville være mærkværdigt, hvis den ikke også findes mange steder langs kysten af fjorden. Det er i øvrigt ikke første gang, den findes på Kyholm. O. Møller nævner i "Floraliste for Nordøst-Fyn" *Statice bahusiensis*, som den tidligere hed. Han fandt den den 29. juli 1892, men der findes intet belæg (Alfred Hansen meddelt 1993).

Sv. Aa. Fjerdingstad har i sin artikel "Sjældnere Planter" i Flora og Fauna, 1922: 62-63, et fund af Lav Hindebæger fra Agerø. Da der i Danmark kun er en "Agerø", må der være tale om den tidligere ø sydvest for Mors; men Alfred Andersen skriver i Plumbaginaceernes Udbredelse i Danmark om Agerø-fundet, at angivelsen måske er "noget tvivlsom". I ø-floraen vedrørende Agerø (Wessberg 1987) blev der givet udtryk for det samme. Fjerdingstad nævner 17 sjældnere arter. De 15 er fra Nordsjælland, mange fra Jægerspris-kanten; dog er der ét fund fra Bornholm (*Blodrød Storkenæb*) - og så det nordvest-jyske af Lav Hindebæger - uden belæg. Fandtes den ved Limfjorden, ville den formentlig være blevet fundet andre steder end på Agerø. Fjerdingstad må ganske givet have fundet *Limonium*-en på Agersø ud for Skælskør. Men herfra kendes kun vores anden Hindebæger-art, Tæt blomstret Hindebæger (*L. vulgare*), så måske er der også tale om en fejlbestemmelse.



kan nævnes Grå Bynke (*Artemisia vulgaris*), Alm. Kvik (*Elytrigia repens*), Ru Svinemælk (*Sonchus asper*), Burre-Snerre (*Galium aparine*) og Strand-Bede (*Beta vulgaris* ssp. *maritima*) samt Kær-Svinemælk (*Sonchus palustris*). De to sidstnævnte var overraskende at finde her. For begge gælder det, at de ikke er set på sen-sommerekskursionen hertil i 1986. Da begge hører til vore mest synlige arter, må det formodes, at de er kommet hertil efter 1986. Kyholm er i øvrigt den eneste af de fire øer, der ikke har andre Mælde-arter end Strand-Mælde.

Den botaniske udforskning af Kyholm

Der har sandsynligvis tidligere kun været botaniseret på Kyholm i 1800-tallet. Som noget helt enestående er der på den lille ø fundet den meget sjældne Klæbrig Limurt (*Silene viscosa*). Formentlig var det N. Hofman Bang, der i 1849 fandt den. Den er i min floraliste mærket 1849 (NHB). Siden er den, så vidt det vides, ikke set på Kyholm. Klæbrig Limurt har i øvrigt haft flere voksesteder i nærheden, bl.a. ved Hofmangave og på den tidligere ø Romsø syd for Hofmangave (jf. figurtekst side 5).

I 1892 har Otto Møller været på øen. Jeg har kun kendskab til én art, han har fundet: Lav Hindebæger fra den 29. juli 1892. Denne er i floralisten mærket 1892 (OM). Under mine ekskursioner til Kyholm den 23. august 1987, 21. maj 1992 og 2. august 1992 er der set 26 plantearter. Disse er i floralisten mærket med et ! Ialt er der således nu kendt 27 arter fra øen.

De anvendte plantenavne følger Dansk Feltflora (Hansen 1991).

Kær-Svinemælk (*Sonchus palustris*)

Kyholm, som ikke er så stor som en fodboldbane, rummer alligevel vore fire arter af Svinemælk. Kær-Svine-mælk blev ikke set under besøget i 1987. Ved august-besøget i 1992 fandt jeg et par eksemplarer ved sydsiden – i overgangszonen mellem den smalle strandeng og det lille strandoverdrevs-område. Jeg antager, at den er indvandret mellem 1988 og 1991. Det samme gælder en anden og – bortset fra højden – lige så iøjnefaldende art, Strand-Bede (*Beta vulgaris* ssp. *maritima*).



Agrostis stolonifera (*Krybende Hvene*) !
Artemisia maritima (*Strand-Malurt*) !
 – **vulgaris** (*Grå Bynke*) !
Aster tripolium (*Strand-Asters*) !
Atriplex litoralis (*Strand-Mælde*) !
Beta vulgaris ssp. **maritima** (*Strand-Bede*) !
Cochlearia danica (*Dansk Kokleare*) !
 – **officinalis** (*Læge-Kokleare*) !
Elytrigia repens (*Alm. Kvik*) !
Galium aparine (*Burre-Snerre*) !
Glaux maritima (*Sandkryb*) !
Juncus gerardi (*Harril*) !
Limonium humile (*Lav Hindebæger*) – 1892 (OM) !
 – **vulgare** (*Tætblomstret Hindebæger*) !
Polygonum aviculare ssp. **aviculare** (*Alm. Vej-Pileurt*) !
Puccinellia maritima (*Strand-Annelgræs*) !
Rumex crispus (*Kruset Skræppe*) !
Silene viscosa (*Klæbrig Limurt*) – 1846 (NHB).
Sonchus arvensis (*Ager-Svinemælk*) !
 – **asper** (*Ru Svinemælk*) !
 – **oleraceus** (*Alm. Svinemælk*) !
 – **palustris** (*Kær-Svinemælk*) !
Spergularia marina (*Kødet Hindeknæ*) !
 – **media** (*Vingefrøet Hindeknæ*) !
Stellaria media (*Alm. Fuglegræs*) !
Suaeda maritima (*Strandgåsefod*) !
Tripleurospermum maritimum ssp. **salinum** (*Alm. Strandkamille*) !

Dansk Kokleare (*Cochlearia danica*)

Der er ikke meget Dansk Kokleare på Kyholm, blot nogle ganske få eksemplarer. Den vokser i den øvre del af den stenede strandeng på grænsen til strandoverdrevet, som på Kyholm svarer til det højestliggende område, og den var stort set kun der, hvor der lå opskyllet Ålegræs (*Zostera* spp.) – og det var der heller ikke meget af.



Citeret litteratur

- Andersen, A., 1943: Pyrolaceernes og Plumbaginaceernes Udbredelse i Danmark. TBU 12. – Bot. Tids. 47: 125–135 + kort.
- Fjerdingstad, Sv. Aa., 1922: Sjældnere Planter. – Flora og Fauna: 62–63.
- Hansen, K. (red.), 1991: Dansk Feltflora, 5. opl. – København.
- Løjtnant, B. & E. Wessberg, 1981: Hjarnø's flora – en floraliste med noter. – Randers.
- Wessberg, E., 1987: Agerø – en ø-floraliste med noter. – Randers.
- 1993: Leammer i Odense Fjord. Ø-flora nr. 44. – Randers.

Tak

Universitetslektor Alfred Hansen og seminarielektor Anfred Pedersen takkes for deres kommentarer samt for oplysninger om enkeltfund på Kyholm. Jens Chr. Schou takkes, fordi jeg måtte bruge hans tegninger i ø-floraen. For velvillig økonomisk støtte til de fynske ø-undersøgelser takkes Fyns Amtskommune, Landskabsafdelingen.

Erik Wessberg
Sandagervej 13
Assentoft
8900 Randers

Harril (*Juncus gerardi*)

Der er meget lidt Harril på Kyholm. Kun mod øst – på og omkring det lille, stenede næs – vokser den.



HIDTIDIGE Ø-UNDERSØGELSER

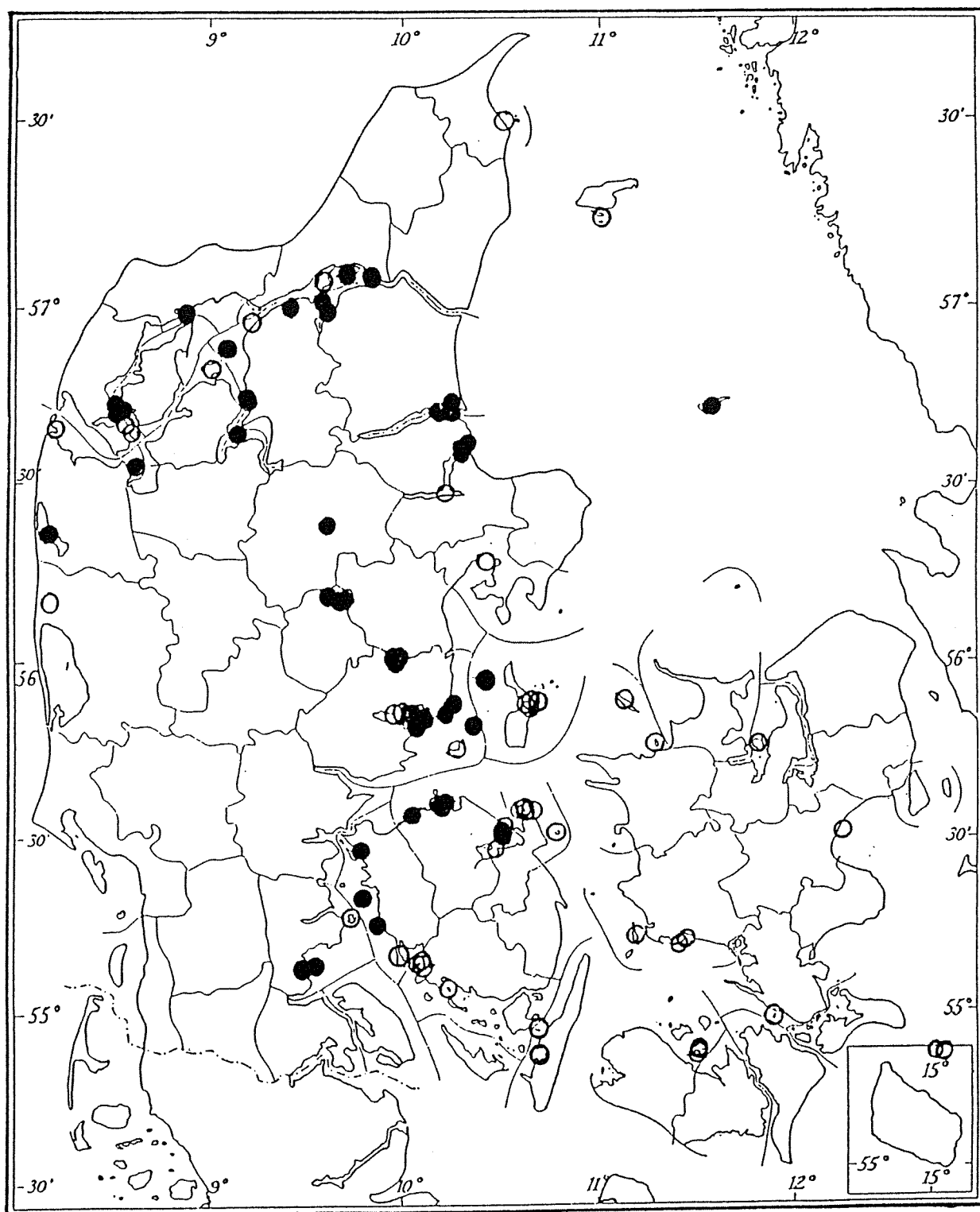
Hidtil er der i ø-floraserien udarbejdet floralister for følgende øer eller ø-grupper.
(BL) er Bernt Løjtnant og (EW) Erik Wessberg.

1. Anholt (1981). – (BL & EW). 50 pp.
2. Hjarnø i Horsens Fjord (1981). – (BL & EW). 26 pp.
3. Treskelbakkeholm i Mariager Fjord (1983). – (BL & EW). 16 pp.
4. Klosterholm og Startøtterne i Nibe Bredning (1984). – (BL & EW). 24 pp.
5. Mellemfoldene i Randers Fjord ved Udbyhøj (1984). – (BL & EW). 17 pp.
6. Pletten (Store Plet) i Mariager Fjord (1984). – (BL & EW). 14 pp.
7. Alrø i Horsens Fjord (1985). – (EW). 37 pp.
8. Møgelø i Julsø syd for Silkeborg (1985). – (EW). 19 pp.
9. Lille Plet i Mariager Fjord nord for Pletten (1985). – (BL & EW). 12 pp.
10. Paradisøerne i Borre Sø syd for Silkeborg (1985). – (EW). 19 pp.
11. Alrø Poller i Horsens Fjord sydøst for Alrø (1985). – (EW). 15 pp.
12. Tange Ø i Tange Sø (1985). – (EW). 13 pp.
13. Hov Røn nordøst for Gyllingnæs (1986). – (BL & EW). 17 pp.
14. Svanegrunden nordøst for Endelave (1986). – (BL). 20 pp.
15. Vår Holm og Kyø Holm i Limfjorden ved Nibe (1986). – (EW). 20 pp.
16. Fjandø i Nissum Fjord (1986). – (EW). 21 pp.
17. Egholm i Limfjorden sydvest for Mors (1986). – (BL & EW). 44 pp.
18. Søby Rev øst for Gyllingnæs (1986). – (BL & EW). 15 pp.
19. Agerø i Limfjorden sydvest for Mors (1987). – (EW). 34 pp.
20. Stenrevet i Randers Fjord vest for Udby (1987). – (EW). 13 pp.
21. Lundø mellem Skive Fjord og Lovns Bredning (1987). – (EW). 41 pp.
22. Stenklipperne i Limfjorden ved Agerø (1988). – (EW). 14 pp.
23. Odbold i Randers Fjord nord for Stenrevet (1988). – (BL & EW). 12 pp.
24. Livø i Limfjorden (1988). – (BL & EW). 75 pp.
25. Svinø i Gamborg Fjord sydøst for Middelfart (1989). – (EW). 33 pp.
26. Lilleø, Bregneø og Alø i Julsø syd for Silkeborg (1989). – (EW). 20 pp.
27. Store og Lille Rotholm i Risgårde Bredning nord for Hvalpsund (1989). – (EW). 21 pp.
28. Sankt Thomas i Skanderborg Sø (1990). – (EW). 11 pp.
29. Æbelø i Skanderborg Sø (1990). – (EW). 14 pp.
30. Kalvø i Skanderborg Sø (1990). – (BL & EW). 14 pp.
31. Mågeøerne ved Bogense (1991). – (BL & EW). 15 pp.
32. Tunø ved Samsø (1991). – (BL & EW). 56 pp.
33. Hornsgård Holm og Tøtten i Limfjorden nordvest for Nibe (1991). – (EW). 14 pp.
34. Torø i Lille Bælt syd for Assens (1991). – (EW). 23 pp.
35. Lindholm i Limfjorden øst for Thyholm (1991). – (BL & EW). 18 pp.
36. Kalvø i Genner Bugt (1991). – (EW). 19 pp.
37. Arup Holm i Limfjorden ved Feggesund (1991). – (BL & EW). 17 pp.
38. Barsø i Lille Bælt nordvest for Als (1991). – (EW). 39 pp.
39. Venø i Limfjorden sydøst for Thyholm (1992). – (EW). 42 pp.
40. Båge i Lille Bælt nordvest for Assens (1992). – (EW). 55 pp.
41. Gjørl i Limfjorden nordvest for Ålborg (1992). – (EW). 41 pp.
42. Ejlinge sydøst for Æbelø ved Bogense (1993). – (EW). 18 pp.
43. Dræet syd for Æbelø ved Bogense (1993). – (EW). 19 pp.
44. Leammer i Odense Fjord ved Hofmansgave (1993). – (EW). 18 pp.
45. Kyholm syd for Leammer i Odense Fjord (1993). – (EW). 12 pp.

Siden 1983 er der endvidere foretaget floralistiske undersøgelser – med henblik på
darbejdelse af floralister – på følgende øer eller ø-grupper – regnet fra nord:

Rønnerne mellem Frederikshavn og Strandby.
Hornfiskrøn syd for Læsø.
Øland ved Limfjorden vest for Gjøl.
Fur i Limfjorden.
Fuglholm i Limfjorden mellem Jegindø og Agerø.
Rønland øst for Harboør Tange.
Jegindø i Limfjorden øst for Thyholm.
Piggen i Randers Fjord.
Sejerø sydvest for Sjællands Odde.
Lindholm nordøst for Stavns Fjord ved Samsø.
Kyholm vest for Lindholm.
Kolderne i Stavns Fjord ved Samsø.
Ægholm i Stavns Fjord ved Samsø.
Sværn i Stavns Fjord ved Samsø.
Mejlesholm i Stavns Fjord ved Samsø.
Hjortholm i Stavns Fjord ved Samsø.
Eskeholm i Stavns Fjord ved Samsø.
Brokold i Stavns Fjord ved Samsø.
Vorsø i Horsens Fjord.
Vorsø Kalv i Horsens Fjord sydvest for Vorsø.
Orø i Isefjorden.
Nekselø i Nekselø Bugt.
Endelave sydvest for Samsø.
Drættegrund sydvest for Æbelø ved Bogense.
Mejlø ved Hindsholm.
Bogø ved Hindsholm.
Vejlø ved Hindsholm.
Vejlø Kalv ved Hindsholm.
Ølsemagle Revle i Køge Bugt.
Holmene ved Drejet i Odense Fjord.
Ægholm ved Hofmansgave i Odense Fjord.
Trindelen ved Hofmansgave i Odense Fjord.
Tornø i Odense Fjord.
Romsø i Store Bælt.
Årø i Lille Bælt nordvest for Assens.
Agersø i Store Bælt sydvest for Skælskør.
Ormø i Holsteinborg Nor øst for Glænø.
Helnæs nordvest for Fåborg.
Vigø i Helnæs Bugt nordvest for Fåborg.
Bjørnø syd for Fåborg.
Masnedø ved Vordingborg.
Siø mellem Tåsinge og Langeland.
Lilleø i Smålandsfarvandet nord for Askø.
Askø i Smålandsfarvandet nord for Bandholm.
Langø i Lindelse Nor syd for Rudkøbing.
Christiansø ved Bornholm.
Frederiksø ved Bornholm.

NB: Alle oplysninger om plantefund fra disse øer har stor interesse.



● : Øer, for hvilke der er udarbejdet floralister.

○ : Øer, for hvilke floralister er under udarbejdelse. I øvrigt henvises til de 3 foregående sider.